

M. P. N. 95/270 1943

Jutella 9.10.43
Pär. s. s.
Rek. nost. arkistossa.

Muinaistieteellinen Toimikunta.

Historiallinen osasto.

Kertomus Oulun kaupungin Linnansaarella vanhan Oulunlinnan paikalla ajalla 18.10. - 28.10. 1943 suorite-
tuista kaivaustöistä;

Annettujen määräysten mukaisten kaivaustöiden aloittamiseksi vanhan Oulunlinnan paikalla kävi allekirjoittanut Oulun kaupungin Sähkölaitoksen insinöörin Vilho Lehdon kanssa 18.10. tarkastamassa Oulun kaupungin Linnansaarella suunniteltujen kaivaustöiden järjestelyä etenkin täten tutustuakseen niiden laajuuteen ja niihin mahdollisuuksiin, joita nykyisenä aikana vallitseva kireä työvoiman puute voisi tarjota työvoiman hankkimiseksi kaivaustöitä varten. Suoritettavien kaivaustöiden laajuus tarkastettiin vertaamalla Muinaistieteellisen Toimikunnan karttaluonnosta, joka oli annettu kaivaustöiden ohjeeksi ja johon siten oli merkitty ne kohdat, joissa kaivaustöitä tulisi suorittaa, Linnansaarella olevaan maastoon, huomattavimpiin maastokohtiin ja matkailunähtävyyksiä silmällä pitäen Linnansaarella oleviin puistojärjestelyihin. Tällöin havaittiin ettei ohjeeksi annettua karttaluonnosta voida aivan joka suhteessa orjallisesti noudattaa tarvelemättä mainittuja puistoistutuksia, koska varsinkin Oulun kaupungin taholta oli lausuttu toivomus, ettei niitä vahingoitettaisi. Samalla saatettiin todeta, että suunnitellut kaivaustyöt olivat siksi laajasuuntaiset, ettei niitä voitaisi ainakaan kokonaisuudessaan suorittaa nykyisen työvoiman puutteen takia, josta seikasta mm. insinööri Lehto mainitsi tutustessaan tarkastuksen aikana edellämainittuun karttaluonnokseen. Työvoiman järjestämiseksi lupasi insinööri Lehto järjestää Oulun kaupungin Sähkölaitokselta 3 - 4 miestä allekirjoittaneen käyttöön kaivaustöiden ajaksi. Koska Oulun kaupungin taholta oli aikaisemmin puolittain luvattu muutamia miehiä kaivaustöiden suorittamiseen, niin ~~ka~~ *kaannettiin*

tässä mielessä sen puoleen. Todettava kuitenkin oli, että kaivaustyöt jouduttiin suorittamaan niillä viidellä miehellä, jotka insinööri Lehto lähetti seuraavana päivänä (19.10) allekirjoittaneen käyttöön.

Kuten jo edellä epäsuorasti mainittiin, niin kaivaustyöt aloitettiin 19.10. Koska karttaluonnoksessa oli ensimmäiseksi kaivausalueeksi merkitty linja (karttaluonnoksessa N:o 1), joka kulkee Linnansaaren poikki etelästä pohjoiseen, niin tällä linjalla ryhdyttiin suorittamaan kaivauksia, siten että pitkin linjaa ja sen läntisellä puolella^{la} kaivettiin koekuoppia ja etenkin sellaisiin kohtiin, joissa koekepillä tunnustellen saattoi päätellä olevan mahdollisia Oulunlinnan perustus- tai muita suurikokoisia linnan kiviä. Samaa kaivaus- ja tutkimismenetelmää noudattaen jatkettiin kaivauksia muillakin karttaluonnokseen merkityillä linjoilla sekä niiden läheisyydessä kuten edelläkin. Kuten jo tarkastuksen yhteydessä mainittiin, niin kaivauksia tehdessä ei ole voitu ehdottoman tarkalleen noudattaa karttaluonnokseen merkittyjä linjoja, vaan suoritettiin niitä noudattaen maastolaatua, puistoistutuksia ym. kaivaustöihin oleellisesti vaikuttavia seikkoja muissakin maastokohteissa linjojen ulkopuolella. Suoritetuista kaivauksista oheisena karttapiirros josta tarkemmin selviää kaivaustyöt.

Kaivaustöiden yhteydessä saatettiin todeta, että niistä maastokohdista, joissa karttojen ja muiden käytettävissä olevien tietojen mukaan edellytettiin olleen vanhan Oulunlinnan puisia rakennelmia kuten sen viisikulmaiset kulmatornit, hakulit (palissaadit eli puiset paaluidat tai -varustukset), löytyi noin 30 - 50 cm:n syvyydestä maanpinnasta linnan palon muodostama hiiltymiskerrostuma, sillä muita tulipaloja ei Linnansaarella tietävästi liene ollut. Kaivauksissa löytyi linnan rakennuskiviä kylläkin lähempääkin maanpintaa kuin puheenaoleva hiiltymiskerrostuma, mutta tällöin voitiin tehdä se havainto, että hiiltymiskerrostuma oli löydettyjen kivien päällä.

Säännöllisissä ryhmissä tai samoissa korkeuksissa olevia perustus- tai nurkkakiviä ei suoritetuissa kaivauksissa voitu todeta niin paljon, että niiden perusteella olisi tarkalleen voitu määritellä jonkin rakennuksen tai kul-

matornien sijaintipaikkoja. Maanvärin tai ~~tai~~ muiden seikkojen ja tehtyjen löytöjen perusteella ei voitu myöskään todeta, missä hakulit olivat olleet. Kiviä kyllä löydettiin jopa jonkinlaisissa riveissä tai ryhmissä, joten tästä voitiin päätellä niissä kohdissa olleen joko uunien perustuksia tai rakennusten kivijalkoja, mutta yksityisistä kivistä saatettiin ainoastaan päätellä niiden olleen nurkkakivinä. Jos kaivauksia olisi voitu suorittaa laajemmalla alalla, niin kysymyksessä olevat seikat olisi voitu luultavasti todeta melkoisella varmuudella.

Lisäksi voidaan mainita, että itse maaperä juuri kulmatornien ja hakulien edellytetyillä paikoilla oli sellaista hienoa hiekkamaata, jota on käytetty muuallakin suojavalleissa kuten esim. Suomenlinnassa tai muuallakin. Linnan pihalla olleiden rakennusten paikoilla oli enimmäkseen maaperä kaupunkien kaatopaikkojen täytemaata.

Alussa mainittujen syiden lisäksi ei kaivauksia myöskään suoritettu karttaluonnoksessa olevilla ohjelinoilla sen johdosta, koska koekepillä suoritettavat alustavat tutkimukset osoittivat ne edullisemmaksi suorittaa jonkin verran annetuista linjoista poiketen.

Oheenliitettyssä karttaluonnoksessa on suoritettavat kaivaukset numeroitu. Numerointi viittaa oheiseen kaivauspaikalla laadittuun selostukseen "Kaivauksien havaintoja", jossa selostetaan kaivauskuopissa todettujen hiiltymiskerrostumien laatu, löydettyjen kivien esiintymissyvyydet sekä itse kaivauskuoppien maanlaatu ja johon on myöskin merkitty korkeussuhteet suoritettun vaakituksen perusteella.

Kaivauksien yhteydessä esiintulleista irtolöydöistä ei ole juuri muuta mainitsemisen arvoista kuin erilaiset tiilet ja niiden kappaleet. Löydetyissä tiileissä, joiden mitat ovat seuraavat: 19 x 8,5 x 5 cm (ilman koristelua), 21 x 11 x 6 cm (koristettu) ja 26 x 13 x 6,5 cm (koristettu), olivat koristelut aaltoviivaisia, jotka lienevät eri tiilimestareiden, kyläkuntien tai talojen merkintöjä, jotka ovat tiilejä toimittaneet linnan rakentamiseen. P.o.

merkintä on johtunut luultavasti siitä, että siten on voitu työpaikalla todeta kunkin tiilintoimittajan tiilien lukumäärä. Tiilien koristelu on ilmeisesti tehty siten, että varsinaisen tiilimuotin alla on ollut irtonainen lauta, jossa mainittu koristelu on ollut. Koristelaudan päälle pantii sitten lyöntipöydällä tiilimuotti, johon tiili on "lyöty" käsin. Vaihtoehtoisesti on koristelu saatettu myöskin tehdä siten, että tiilien päällystä on "lyönnin" jälkeen ta-
soitettu jollakin koristelun aiheuttavalla kepillä, joka on vedetty tiilen päälle aaltomaisesti. Aaltomaiset koristeet ovat joko tiilen pituus- tai poikittaissuunnassa. Oheisena tiilen kappale, jossa on pituussuuntaan kulkeva aaltomainen koristelu. Tiilien kuiytaus on tapahtunut olkien päällä ulkoilmassa ja ^{mitä}kestänyt mahdollisesti noin 20 vuorokautta sen aikaisen ta-
van mukaan.

Vanhan Oulunlinnan raunioista on vielä jäljellä entisen tähtitornin alla oleva rakennusosa ja Linnansaaren kaupunginpuoleisella rannalla olevat kivivallit, joista on nähtävissä vanha porttikäytävä, ampuma-aukkoja ym. Mainitut jäljellä olevat vanhan linnan osat olisi korjattava ja ampuma-aukot entisöitävä siten, että rakennelmista matkailijat saisivat tarpeeksi selvän käsityksen vanhan Oulunlinnan viimeisistä jäännöksistä.

Oheisena 2 kpl. valokuvia entisen tähtitornin alla olevasta linnan rakennuksesta.

Helsingissä marraskuun 5. päivänä 1943.

O. J. Tuomola

Nus. no 43-49

33422-23

Kaivauksien havainnot.

=====

- Kaivaus 1. Maan pinta + 5,00, pinnalta tuotua täyttemaata, pohjalta kiinteämmän näköistä hiekkaa, hiukan hiiltä näkyvissä pitkin kaivantoa n. 0,55 m pinnasta.
- Kaivaus 2. Maan pintaan + 6,45 saakka ulottuvia liikutettuja kiviä.
- Kaivaus 3. Maan pinta + 6,15. Hiiltä näkyvissä n. 0,65 m pinnasta.
- Kaivaus 4. Useampia kiviä samassa tasossa, + 5,93, n.0,1 m maan pinnan alla.
- Kaivaus 5. Kaivauksen kellarivallin puoleisessa päässä kiviä tasossa + 5,93 n. 0,25 maanpinnan alla.
- Kaivaus 8. Kuopassa ei kiviä. Maa yläpäässä mullansekaista, alapäässä puhtaampaa. Hiiltä pitkin kuoppaa n. 0,3 m maanpinnan alla, tasossa + 4,5.
- Kaivaus 12. Pitkin kuoppaa määrättyssä (asetellussa) järjestyksessä olevia kiviä vaihdellen tasoissa + 5,08 ja + 5,38. Maanpinta + 5,5 laskeutuen rantaan päin + 5,33.
Kaivettu maa yleensä moneen kertaan liikuteltua mullansekaista hiekkamaata. Hiiltä ei esiinny.
- Kaivaus 12a. Suurempia kiviä tasossa + 5,22. Maa mullansekaista. Hiiltä ei esiinny.
- Kaivaus 13-14. Pitkin kaivauskuoppaa kiviä, jotka eivät kylläkään ole minkään-²laisessa määrättyssä järjestyksessä. Kohdassa 13 n. 1,5 x 2,0 m laaja aseteltu kiveys tasossa + 5,16. Kohdassa 14 muutamia suurempia kiviä tasossa + 4,85. Molempien kivikasojen päällä on ollut n. 0,1 m maata. Kaivettu maa kaivauksen yläpäässä samanlaista kuin kaivauksessa 12. Alapäässä maa mullasta vapaampaa hiekkaa. Pitkin kuoppaa hiiltä n. 0,4 m maan pinnan alla.
- Kaivaus 15-16. Kaivauksessa 15 pitkin kuoppaa selvä hiilikerros tasossa n. + 4,6.
Kaivauksessa 16 viivoilla merkityssä kohdassa tasossa + 4,90 ohut nupukivikerros kadun pinnan tai permantokiveyksen tapaan aseteltuna.
Maa yleensä melkoisen puhdasta hiekkaa.
- Kaivaus 17. Pitkin kaivauskuoppaa hiiltä tasossa + 5,0. Maa mullansekais-
ta hiekkaa.

Kaivaus 18. Suurempia kiviä tasossa + 5,40 + 5,60. Hiilikerros tasossa + 5,1. Maa mullansekaista hiekkaa.

Kaivaus 19. Hiilikerros taossa + 4,6. Samanlainen kiveys kuin kuopassa 16 tasossa + 5,0. Maa puhtaampaa hiekkaa kuin kaivauksessa 18.

Huom. Mittaukset ja punnitukset suoritettiin Oulun kaupungin Sähkölaitoksen välineillä ins. V. Lehdon myötävaikutuksella ja teknikko Matti Honkan avustuksella

Helsingissä marrask. 5 p:nä 1943.

O. E. Kuurto